

Jan Chodějovský

Česko-polské kontakty v oblasti přírodních věd. Sonda do archivních fondů

Historia Slavorum Occidentis 1(8), 168-177

2015

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach
dozwolonego użytku.

JAN CHODĚJOVSKÝ (PRAHA)

ČESKO-POLSKÉ KONTAKTY V OBLASTI PŘÍRODNÍCH VĚD. SONDA DO ARCHIVNÍCH FONDŮ

Słowa kluczowe: źródła archiwalne, ochrona środowiska, parki narodowe

Keywords: archival sources, nature conservation, national parks

Abstract: The paper provides an overview of basic archival sources on the cooperation between the Czech and Polish researchers in the area of natural sciences, nature conservation and organisation of the first national Parks.

Polsko-česká spolupráce v oblasti přírodních věd není v archivních souborech tak dobře dokumentovatelná jako v případě věd společenských. Je to způsobeno i tím, že pro filology (zvláště slavisty), etnografy a historiky je středoevropský prostor společným místem vědeckého bádání. Naproti tomu u exaktních věd, jako je chemie nebo fyzika, neplatí žádná omezení a naopak je přirozené tíhnutí k vědeckým centrům v Německu, Francii nebo Spojených státech amerických. V přírodních vědách však také nalezneme obory spjaté s regionem, v němž výzkumníci žijí, je to především biologie a geologie. Tento text se bude snažit napomoci lepšímu pochopení oněch vazeb překračujících geografické hranice dvou států, představí klíčové osobnosti a instituce, které se přírodě a její ochraně věnovaly, načrtne vývoj péče o životní prostředí a proces vzniku prvních národních parků. Zároveň nabídne i základní přehled existujících archivních dokumentů institucionální i osobní povahy, respektive archivních fondů, které lze pro studium tématu polsko-české spolupráce v oblasti přírodních věd a ochrany přírody v českých zemích použít.

Když nahlédneme do osobních fondů českých přírodovědců, od biologů po fyziky, první, čeho si všimneme, bude právě onen nepoměr mezi kontakty se západní a střední, respektive východní Evropou. Příčin tohoto stavu je několik. Vedle faktu, že nejprestižnější vědecká pracoviště v oboru přírodních věd byla v západní Evropě a zámoří, je tu ještě skutečnost, že české archivy nedisponují velkým množstvím osobních fondů, které by obsahovaly dokumenty (především pro nás důležitou korespondenci) s těžištěm před první světovou válkou, kdy české a polské vědce (z rakouské části Haliče) spojovala příslušnost k rakousko-uherské monarchii. Období 20. let minulého století pak bylo ve znamení mnohdy jen pozvolného opětovného navazování vědeckých i osobních kontaktů, které byly přerušeny v souvislosti s česko-polskými diplomatickými i vojenskými konflikty po vzniku samostatného Polska a Československa.

Pokud zaměříme pozornost přímo na kontakty Prahy a Krakova, narazíme ještě na další komplikaci, a to pro období druhé poloviny 20. století. Jak již bylo zmíněno, do 2. světové války zde byly poměrně silné vazby mezi v Krakově sídlící Polskou akademií věd a umění (Polska Akademia Umiejętności, PAU), respektive její předchůdkyní Akademií věd a umění (Akademia Umiejętności w Krakowie), a pražskou Královskou českou společností nauk (KČSN) i Českou akademií věd a umění (ČAVU). Od začátku 50. let však v souvislosti s transformací české i polské vědy došlo k výrazným změnám. V Polsku byla vytvořena Polska Akademia Nauk, v Československu pak Československá akademie věd, což vedlo ke zrušení KČSN i ČAVU. Většina přírodovědných ústavů nově ustanovené PAN sídlila ve Varšavě a vědecká korespondence jednotlivců i institucí se tak odehrávala především na lince Praha-Varšava¹.

Pro badatele, který by se chtěl tématu ochrany přírody věnovat, mohou české archivy nabídnout dostatek studijního materiálu, z fondů osobních i institucionálních pro období od počátku 20. století až do jeho konce. Je však na místě načrtnout alespoň ve stručnosti vývoj ochrany přírody v českých zemích. První příklady ochrany přírody na principu vytváření oblastí

¹ Základní informace o právním rámci, v němž se mezi lety 1918–1938 realizovala spolupráce vědců obou sousedních zemí, přináší studie P. Komorowski, *Polsko-československá vědecká spolupráce s ohledem na smlouvy uzavřené mezi Polskem a Československem v meziválečném období*, [in:] *K dějinám československo-polských vědeckých styků*, ed. řada Práce z dějin přírodních věd 25/1989, Praha 1989, s. 239–250.

se zvláštním režimem vstupu a hospodaření můžeme nalézt v první polovině 19. století. Tehdy Jiří Augustin hrabě Longueval-Buquoy na svém panství Nové Hrady roku 1838 postavil pod ochranu Žofínský prales a Hojnou vodu; obě tato území požívají ochrany dodnes. O dvacet let později kníže Jan Schwarzenberg založil rezervaci Boubínský prales a následovaly další, například Černická obora u Sudoměřic (1880), Buky u Vysokého Chvojna (1884), Šerák v Jeseníkách (1903), Labská stěna v Labském dole coby první rezervace v Krkonoších, zřízená hrabětem Harrachem (1904), nebo Černé a Čertovo jezero na Šumavě, vzniklé nařízením knížete Viléma von Hohenzollern (1911).

Pokusy prosadit zákon na ochranu přírody však nebyly úspěšné, i když měly podporu některých politiků. Jmenovat zde můžeme například poslance JUDr. Luboše Jeřábka, který již na počátku 20. století na půdě českého Zemského sněmu apeloval na nutnost zřízení *národních parků, lesních rezervací a ochranných oblastí, stejně jako se snažil zajistit ochranu pro stavební památky a spolu s tím i uchovat stávající historický ráz městských center*². Tím, kdo se jako první aktivně a organizovaně ujal ochrany přírody a péče o životní prostředí obcí, byly okrašlovací spolky, zakládané od poloviny 19. století. V roce 1904 byl následně z podnětu univerzitního profesora Dr. Jana Urbana Jarníka³ založen Svaz okrašlovacích spolků v Čechách, na Moravě a ve Slezsku. Tehdy už v Čechách a na Moravě existovalo 237 regionálních či místních okrašlovacích spolků. Náplní jejich činnosti bylo zvelebování prostředí měst, obcí a jejich okolí, a také péče o přírodní a historické památky⁴.

² Začít realizovat tyto své představy a ideje mohl hned od roku 1912, kdy byl jmenován zemským konzervátorem a pustil se do budování c. k. zemského konzervátorského úřadu pro království České a c. k. státního památkového úřadu pro království České a rozšířil jeho působnost i na ochranu přírodních památek. Od r. 1928 byl čl. delegátem v Mezinárodním komitétu pro ochranu ptactva.

³ Osobní fond L. Jeřábka je uložen v Literárním archivu Památníku národního písemnictví v Praze. Jedná se však jen o jeden karton nezpracovaného materiálu (0, 2 bm).

⁴ Osobní fond U. Jarníka v rozsahu 0, 66 bm je uložen v Ústavu dějin Univerzity Karlovy a archivu Univerzity Karlovy v Praze.

⁴ V českých archivech se nachází přes 300 fondů jednotlivých okrašlovacích spolků. V naprosté většině však jen v rozsahu menším než jeden karton. Výjimkou jsou například fondy Okrašlovací spolek Hořice (0, 65 bm, Státní okresní archiv Jičín), Okrašlovací spolek Potštejn (0, 45 bm, Státní okresní archiv Rychnov nad Kněžnou, Okrašlovací spolek Prostějov (1, 19 bm, Státní okresní archiv Prostějov), Okrašlovací spolek Rakovník (0, 50 bm; Státní okresní archiv Rakovník), Okrašlovací spolek Ústí nad Labem (0, 55 bm, Archiv města Ústí nad Labem), nebo Zemědělský okrašlovací spolek Mladá Boleslav (0, 39 bm, Státní okresní archiv Mladá Boleslav). Zastřešující organizací byl Svaz

Teorii ochrany přírody se po vzniku Československa jako první skutečně systematicky věnoval Jan Svatopluk Procházka, první český docent habilitovaný v oboru ochrany přírody⁵, jehož osobní fond se nalézá v Archivu Národního muzea. Za skutečného průkopníka v organizaci ochrany přírody můžeme považovat Rudolfa Maximoviče, odborného referenta pro ochranu přírody Ministerstva školství a národní osvěty (MŠANO) a později generálního konzervátora⁶. Po vzniku samostatného československého státu byla totiž ochrana přírody svěřena do péče MŠANO, respektive jeho odboru pro historické a přírodní památky, který měl pro jednotlivé okresy k dispozici konzervátory. To byli odborní specialisté, kteří tuto činnost vykonávali při svém zaměstnání jako čestnou funkci. Během existence první československé republiky i díky tomu stoupl počet chráněných přírodních rezervací z původních 20 v roce 1918 na 136 v roce 1938. Nicméně činnost konzervátorů lze na základě dostupných archivních dokumentů rekonstruovat jen částečně – pro meziválečné období se dochovaly fondy pouze pěti úřadů okresních konzervátorů⁷ a osobní fond Rudolfa Maximoviče neexistuje. Jediným zdrojem informací je tedy samotný fond ministerstva školství, který je z větší části uspořádán⁸.

Kromě toho lze příklady institucionální péče o přírodu a památky nalézt také v archivních materiálech zmíněného Svazu okrašlovacího v Praze, nebo Masarykovy akademie práce, při které byla zřízena přímo Komise pro ochranu přírody (od r. 1946 přeměněná v Ústav pro ochranu přírody a krajiny)⁹.

okrašlovací v Praze, jehož rozsáhlý fond (10,24 bm) je uložen v Masarykově ústavu a Archivu AV ČR v Praze.

⁵ Tematicke ochrany přírody se začali věnovat na Univerzitě Karlově v Praze už v r. 1919 a České vysoké učení technické v Praze je následovalo o rok později.

⁶ Rudolf Maximovič patřil mezi ty, kteří si uvědomovali nutnost ochrany celých přírodních společenstev a území, nikoli jen významných přírodních památek. Byl prvním, kdo vytvořil určitou typologii chráněných území a charakterizoval specifika podle jeho názoru tak potřebných národních parků. Ty vnímal jako krajinný komplex nezávislý na okolí a schopný existovat sám o sobě, kterému je nutno zaručit absolutní a kontinuální ochranu a jenž je nutno vědecky pozorovat a studovat.

⁷ Jen o málo více je fondů Okresních konzervátorů Státní památkové péče, respektive státní ochrany přírody pro období po roce 1945. Tyto archivní fondy, zpravidla minimálního rozsahu a neuspořádané, se nacházejí v jednotlivých státních okresních archivech.

⁸ Rozsáhlý fond (612, 00 bm) pod názvem Ministerstvo školství, Praha (1918–1949) je uložen v Národním archivu v Praze.

⁹ Fond je uspořádán, inventarizován a uložen v Masarykově ústavu a Archivu AV ČR.

Tato komise se vyjadřovala k legislativním návrhům ze strany státních institucí a přicházela s vlastními podněty.

Většina úspěšných, respektive realizovaných, kroků v oblasti ochrany cenných přírodních lokalit však byla založena na aktivitě jednotlivců. A to uvědomělých vlastníků pozemků i odborníků z různých vědních oblastí. Příkladem může být Rezervace šumavských rašelin a Lesní pralesové rezervace na Třístoličníku v letech 1922–1923, která vznikla díky spolupráci profesora biologie na ČVUT Karla Kaviny a majitele pozemků Jana Schwarzenberga. Ve stejném roce geobotanik a profesor Univerzity Karlovy František Schustler na zadání MŠANO vytvořil pro oblast Krkonoš a Jizerských hor návrh rezervace, či spíše národního parku (vzhledem k jeho komplexnosti). Bohužel k dalšímu rozpracování návrhu však již nedošlo.

Ve stejné době jako ochrana Šumavy byla nastolena také otázka ochrany Krkonoš – r. 1922 byl prof. František Schustler pověřen MŠANO, aby připravil koncept rezervace zahrnující Krkonoše i Jizerské hory. K realizaci však nedošlo, zůstalo jen u úředních výnosů na ochranu krkonošské květeny a zřízení rezervace Kotelská rokle. Po 2. světové válce se k nutnosti vytvoření přírodních rezervací či přímo národního parku vyslovovali profesori Jaromír Klika, Karel Kavina, Alois Zlatník nebo Odolen Kodým¹⁰. V letech 1952–1960 bylo v Krkonoších zřízeno 12 přírodních rezervací a v květnu 1963 došlo k vyhlášení národního parku. Stalo se tak až čtyři roky poté, kdy byl na druhé straně hranice vytvořen (16. 1. 1959) Karkonoski Park Narodowy.

To však v časové linii poněkud předbíháme. První významnou událostí po druhé světové válce se bezesporu stalo zřízení Tatranského národního parku v roce 1949. K tomu nicméně vedla dlouhá a trnitá cesta, přičemž na skutečnosti, že k ustanovení parku vůbec došlo, má nezanedbatelný podíl i spolupráce polských a československých vědců.

O výlučnosti a hodnotě Tater z hlediska geologického, botanického i zoologického byla přesvědčena řada odborníků různých vědních oblastí, a v podstatě již od vzniku samostatného Československa byly činěny kroky pro zajištění jejich ochrany. Vládní komisariát na ochranu pamiatok na Slovensku se sídlem v Bratislavě začal s přípravou zřízení rezervace ve Vysokých Tatrách již v roce 1921, ve stejném roce přišel s návrhem na vyhlášení rezervace, včetně jejího územního vymezení, také ředitel státních lesů

¹⁰ Osobní fond J. Kliky je uložen v Masarykově ústavu a Archivu AV ČR (2, 04 bm), drobný fond A. Zlatníka v Archivu Mendelovy univerzity v Brně (0, 12 bm).

v Liptovském Hrádku. Zvláštní ochrany se v dalších letech dostávalo kamzíkům, a rozhodnutím ministra s plnou mocí pro správu Slovenska z 23. března 1923 byla vyhlášena ochrana přírodních památek vybraných částí Tater. Trvalo však dalších deset let než československá vláda zřídila přípravnou komisi pro vyhlášení národního parku ve Vysokých Tatrách.

Mezitím se na druhé straně hranice intenzivně pracovalo na vytvoření prvního polského národního parku, kterým se stal Park Narodowy w Pieninach¹¹. Ten svým způsobem posloužil jako vzor pro další aktivity v oblasti ochrany tatranské přírody. Nejen že česká strana mohla čerpat ze zkušeností s jeho vytvářením a využít je při přípravě tatranského parku, ale pieninský národní park byl také důkazem, že pro úspěch je nutný konsensus a spolupráce na mezinárodní úrovni, má-li mít ochrana přírody v pohraničních oblastech smysl.

Poté, co umlkly zbraně a československo-polské vztahy se začaly normalizovat, došlo k vytyčení hranice. Členy delimitačních komisí byli vedle vojáků a geodetů také vědci, kteří se dílem znali z minulosti, dílem se osobně setkávali poprvé právě na hřebenech pohraničních hor. Biologové, geologové, etnografové – ti všichni měli k těmto horám blízko a vnímali potřebu jejich ochrany. Proto když byl 6. května 1924 podepsán tzv. Krakovský protokol, který vzešel z jednání polsko-československé komise a měl v prvé řadě vnést jasno do podoby společné hranice, obsahoval i doporučení vládám obou států, aby připravily dohodu o turistickém ruchu, usnadňující pohyb v oblasti Tater, a vybudovaly z obou stran hor národní parky podle vzoru, jaký byl užíván za Atlantikem. Velký podíl na tom, že se takovéto formulace do textu protokolu dostaly, měli Walery Goetel a Karel Domin. Českoslovenští a polští vědci se pak setkali 31. srpna 1930 ve Szczawnici u příležitosti slavnostního ohlášení Pienin národním parkem. Oficiálně byl Park Narodowy w Pieninach ustanoven výnosem ministerstva zemědělství ze dne 23. května 1932. Vytvořením přírodní rezervace Pieniny na slovenské straně o necelé dva měsíce později vznikl první evropský přeshraniční přírodní park.

Logickým pokračováním tohoto procesu mělo být poskytnutí stejné úrovně ochrany i Tatrám. Ačkoli zde byl pieninský vzor i zájem řady odborníků na rychlé realizaci projektu, trvalo dalších šest let, než byl v roce 1938 předložen návrh příslušného vládního usnesení. Další práce zhatil rozpad

¹¹ První detailní projekt rezervace o rozloze 16, 5 km² zahrnující Pieninki a Trzy Korony vznikl v r. 1922 a vypracoval jej prof. Stanisław Kulczyński.

Československa a 2. světová válka, takže Tatranský národní park vyhlásila až o dekádu později Slovenská národná rada zákonem č. 11/1948 Sb. ze dne 18. 12. 1948, o Tatranském národním parku. V platnost vešel 1. 1. 1949. Na polské straně se několika dílčími kroky dospělo ke zřízení Tatrzańskiego Parku Narodowego k 1. lednu 1955¹².

V Československu 50. let se nicméně podařilo přijmout zákon o státní ochraně přírody č. 40/1956 Sb. a ve stejném roce vznikla také první chráněná krajinná oblast (Český ráj). V návaznosti na zákon vznikl v roce 1958 Státní ústav památkové péče a ochrany přírody (SÚPPOP), jehož hlavní náplní byla metodická, koordinační, dokumentační, informační a vědecko-výzkumná činnost. Z jeho obsáhlého archivního fondu, uloženého v Národním archivu, je však zpracována jen malá část. Ve stejnou dobu byla při krajských národních výborech zřízena Krajská střediska státní památkové péče a ochrany přírody, jejichž cílem bylo zřizování a kontrola chráněných území, vytvoření sítě konzervátorů a zpravodajů a řízení jejich činnosti¹³. Ochrana přírody se vedle státních úřadů věnovaly po teoretické i praktické stránce také některé ústavy Československé akademie věd. Na centrální úrovni práce koordinovala Komise prezidia ČSAV pro otázky životního prostředí (1973–1977), případně II. geologicko-geografická a IV. biologicko-lékařská sekce ČSAV (1951–1962) a později Vědecké kolegium speciální biologie ČSAV (1962–1976)¹⁴. V období do roku 1990 se podařilo, jak již bylo uvedeno výše, vytvořit Krkonošský národní park (1963), statut národního parku získaly i slovenská část Pienin (1967), Nízke Tatry (1978), Malá Fatra (1988) a Slovenský raj (1988). Výrazně vzrostl rovněž počet chráněných krajinných oblastí a státních přírodních rezervací.

K dalšímu zásadnímu posunu došlo až na začátku 90. let 20. století, kdy bylo k 1. lednu 1990 zřízeno ministerstvo životního prostředí, v roce následujícím přibýly dva nové národní parky (NP Podyjí a NP Šumava) a byl přijat

¹² K budování pohraničních národních parků viz W. Grębecka, *Vytváření vědeckého programu pohraničních národních parků v Karpatech*, [w:] *K dějinám československo-polských vědeckých styků*, ed. řada *Práce z dějin přírodních věd* 25/1989, Praha 1989, s. 143–173.

¹³ Archivní fondy jsou však dochovány jen pro tři z nich: Krajské středisko státní památkové péče a ochrany přírody České Budějovice (7, 36 bm), Plzeň (3, 60 bm) a Ústí nad Labem (10, 46 bm). Uloženy jsou ve Státních oblastních archivech Třeboň, Plzeň, respektive Litoměřice, s výjimkou ústeckého střediska jsou neuspořádané.

¹⁴ Všechny čtyři jmenované instituce mají své fondy inventarizované a uložené v Masarykově ústavu a Archivu AV ČR.

zákon č. 114/1992 Sb., o ochraně přírody a krajiny, platný dosud. To však již není historie, ale žhavá současnost.

Po dlouhou dobu byla tedy péče o ochranu přírody a životní prostředí založena z velké části na aktivitách konkrétních osob, na osobní zainteresovanosti odborníků z řady oblastí vědy. A jasně se při tom ukázalo, že pro téma vědecké spolupráce s polskými odborníky v oblasti přírodních věd je nutné hledat prameny především v osobních fondech českých vědců, i když úřední dokumenty přinášejí řadu konkrétních informací. Již zmíněné kontakty mezi Prahou a Varšavou po druhé světové válce dobře ilustruje například bohatá korespondence chemika a průkopníka polarografie Jaroslava Heyrovského s varšavskými chemiky a fyziky, mezi nimiž zaujímá přední místo Wiktor Kemula (79 přijatých listů + 62 konceptů listů odeslaných, 1934–1966), ale opominout nelze ani chemika a farmaceuta Jerzyho Chodkowského (20 + 6, 1951–1958) nebo Jerzyho Witwického (15 + 4, 1956–1966).

Z oblasti biologie můžeme jmenovat Jaromíra Kliku a jeho bohatou korespondenci s Romanem Kobenzou (15, 1931–1954), méně obsáhlé konvoluty korespondence s Bogumiłem Pawłowským (8, 1929–1954) a Władysławem Szaferem (7, 1933–1951), nebo Václava Dědinu, v jehož osobním fondu se nalézají pět dopisů Aleksandra Patkowského z let 1930–1934. Pozornost si zaslouží i korespondence Radima Kettnera¹⁵ se Zygmuntem Weybergem, kterou tvoří šest dopisů z let 1929–1930, a především pak 48 dopisů, které Kettnerovi v období let 1924–1967 zaslal Walery Goetel. Jedná o jeden z největších dochovaných souborů vzájemné korespondence mezi českými a polskými přírodovědci a pokud by někdo chtěl odhalit kořeny jednání o vytvoření Tatranského národního parku, neobejde se bez informací, které jsou v ní obsaženy¹⁶. Byly to právě úzké odborné i osobní kontakty Radima Kettnera a Karla Domina s Walery Goetlem, které sehrály významnou úlohu při koncipování zásad pro ochranu tatranské přírody. V případě Karla Domina¹⁷ nelze vynechat také jeho přednášku, kterou proslavil coby nový rektor Univerzity Karlovy při své slavnostní inauguraci a v níž široce rozebírá

¹⁵ Osobní fondy J. Heyrovského (10, 29 bm), V. Dědiny (1,57 bm) a Radima Kettnera (7,37 bm) jsou uloženy v Masarykově ústavu a Archivu AV ČR.

¹⁶ Bohemikům ve fondu profesora Waleryho Goetela je v tomto čísle věnován samostatný příspěvek Zbigniewa J. Wójcika.

¹⁷ Osobní fond K. Domina se nachází ve dvou různých archivech. Menší část je uložena v Masarykově ústavu a Archivu AV ČR (3, 09 bm), větší, ale jen z části uspořádaná, pak v Archivu Národního muzea (15,53 bm, z toho uspořádáno 6, 05 bm). Kromě toho řadu

téma ochrany přírody i své polské inspirace. Výmluvným důkazem jeho snah o zajištění ochrany Tater je mj. jeho text „Kdy vejde v život Tatranský národní park?“¹⁸

Mezinárodní spolupráce přírodovědců v období před 2. světovou válkou i po ní se neomezovala jen na vzájemnou korespondenci či výměnu článků, ale vědci se setkávali též v terénu coby členové delimitačních komisí při určování linie nové hranice, na oborových kongresech a časté byly také vědecké cesty do Prahy, Krakova nebo Varšavy spojené s proslovením přednášky. V případě geologů a botaniků, které spojovalo především téma Karpat, byly organizovány společné výzkumy a exkurze. Jak již bylo řečeno dříve, během setkání se velmi často objevovalo téma národních parků, které vznikly v Polsku dříve než v Československu, a polské zkušenosti byly tedy pro českou stranu cenné. Bohužel, po období jistého oteplení v česko-polských vztazích, ke kterému došlo v druhé polovině 20. let a které trvalo přibližně dekádu, se od poloviny let 30. opět projevuje vliv politického klimatu. Velmi názorně to dokládají počty polských vědců, kteří byli v průběhu let 1918–1938 navrhováni a přijímáni za zahraniční členy Královské české společnosti nauk nebo České akademie věd a umění, a rovněž počty polských profesorů zvaných na přednášky na Univerzitu Karlovu. Zatímco v druhé polovině 20. let se v případě přírodovědecké fakulty jednalo o v průměru jednoho pozvaného přednášejícího za akademický rok, od počátku let 30. se již zpravidla každý semestr konala přednáška polského vědce, ale od roku 1936 bychom v protokolech zasedání profesorského sboru marně hledali návrh na pozvání. Podobně jako u korespondence, je také v tomto případě velmi dobře patrné, že těžiště vědeckých kontaktů bylo posunuto na západ. Polovina pozvaných profesorů měla francouzské nebo britské občanství a druhá polovina připadala na zástupce všech ostatních národů střední a východní Evropy.

Přesto je možné říci, že polsko-české vědecké kontakty, přes občasnou nepřízeň osudu a překážky ve spolupráci, přetrvávaly po celou dobu, byť někdy jen na úrovni osobní. V tomto ohledu mají patrně přírodní vědy oproti vědám společenským naopak výhodu – nejsou tak citlivé na historické a politické turbulence a méně se v nich odráží aktuální nálady společnosti vyvolané napětím na zahraničně-politické scéně.

cenných informací obsahuje i Dominův osobní spis v Ústavu dějin Univerzity Karlovy a archivu Univerzity Karlovy.

¹⁸ Rukopis o rozsahu tří listů je uložený v jeho osobním fondu (karton 5, inv. č. 144) v Masarykově ústavu a Archivu AV ČR. Nepodařilo se však dohledat, zda vyšel také tiskem.

Polish-Czech relations in the field of natural sciences – a query in archival resources

Unlike in the humanities, the cooperation of Czech and Polish researchers in area of natural sciences has not been successfully explored. Yet, there is ample evidence for the issue in the Czech archives, i.e., the correspondence between Czech and Polish researchers. Going back to the days of the Habsburg monarchy, the scientific contacts between the scientists flourished from the mid-1920s to the mid-1930s. Particularly effective was the cooperation in the field of nature conservation. The Czech drew on the experience of the Polish scholars, who, e.g., had organised the Pieniny National Park. In addition, unlike the contacts between the humanists in both countries, relations between the representatives of natural sciences were not so heavily dependent on fluctuations caused by political issues or attitude to history.

Translated by: Agnieszka Tokarczuk